

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ІСТОРІЇ ТА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
КАФЕДРА НОВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету історії та
міжнародних відносин

Ольга МАКЛЮК

«29» серпня 2024

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ПОЛІТИЧНА ЕЛІТА ПЕРЕД ВИКЛИКАМИ СУЧАСНОСТІ
підготовки бакалавра
денної та заочної форм здобуття освіти
освітньо-професійна програма «Історія»
спеціальності 032 Історія та археологія
галузі знань 03 Гуманітарні науки

ВИКЛАДАЧ: Петрова Катерина Анатоліївна, к.і.н, старший викладач кафедри новітньої історії України.

Обговорено та ухвалено
на засіданні кафедри давньої та нової історії
України і методики навчання історії

Протокол № 1 від 26 серпня 2024 р.

Завідувач кафедри

Федір ТУРЧЕНКО

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми

Сергій БІЛІВНЕНКО

2024 рік

Зв'язок з викладачами:

Петрова Катерина Анатоліївна

E-mail: petrowa_katerina@ukr.net

Сези ЗНУ повідомлення: <https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=9587>

Телефон: (061) 228-76-31

Кафедра: Кафедра новітньої історії України, 5 корпус, ауд. 323.

1. Опис навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни «Політична еліта перед викликами сучасності» є підготувати майбутніх фахівців-істориків до самостійного аналізу актуальних проблем новітньої української історії та формування у здобувачів вищої освіти інтересу до політичних проблем сучасності й чіткого розуміння ролі політичних еліт в процесах модерного державотворення.

Завдання курсу:

- а) розглянути процес політичного розвитку українського суспільства в умовах здобуття Україною незалежності та розбудови державності в 1991-2022 роках;
- б) проаналізувати передумови, хід та особливості процесів формування політичної еліти в Україні;
- в) схарактеризувати основні фінансово-промислові групи в Україні, розкрити їх вплив на політичну еліту;
- г) простежити формування поняття політичної опозиції та її впливу на процеси державотворення;
- г) визначити вплив окремих політичних діячів на перебіг сучасної історії України;
- д) простежити особливості та етапи формування партійно-політичної системи України на сучасному етапі.

Паспорт навчальної дисципліни

Нормативні показники	денна форма здобуття освіти	заочна форма здобуття освіти
1	2	3
Статус дисципліни	Вибіркова	
Семестр	7-й	7-й
Кількість кредитів ECTS	4	
Кількість годин	120	
Лекційні заняття	22 год.	6 год.
Практичні заняття	22 год.	6 год.
Самостійна робота	76 год.	108 год.
Консультації	Консультації проводяться онлайн згідно з розкладом: https://www.znu.edu.ua/ukr/university/departments/history/navchal_nij_protse_s	
Вид підсумкового семестрового контролю:	залік	

Посилання на електронний курс у СЕЗН ЗНУ (платформа Moodle)	https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=9587
---	---

2. Методи досягнення запланованих освітньою програмою компетентностей і результатів навчання

Компетентності/ результати навчання	Методи навчання	Форми і методи оцінювання
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>
ЗК 8 Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях	Методи: робота під час лекційних занять; робота у групах на семінарському занятті.	Контрольні заходи: вирішення аналітичних завдань, написання есе.
СК 3. Усвідомлення соціальних функцій історика, розуміння можливості використання історії для досягнення політичних цілей, в тому числі наслідків зловживання історією.	Методи: робота під час лекційних занять; робота у групах на семінарському занятті.	Контрольні заходи: вирішення аналітичних завдань, написання есе.
СК 4 Здатність використовувати у професійній діяльності наукові праці та інформаційно-довідкові видання (бібліографічні довідники, путівники до архівних фондів, архівні описи тощо), сучасні інформаційно-пошукові системи	Методи: робота під час лекційних занять; робота у групах на семінарському занятті.	Контрольні заходи: вирішення аналітичних завдань, написання есе.
СК 8. Здатність використовувати у фаховій діяльності знання гуманітарних та соціальних наук, вміння аналізувати, оцінювати і прогнозувати політичні, економічні, культурні й соціальні події та явища	Методи: робота під час лекційних занять; робота у групах на семінарському занятті..	Контрольні заходи: створення презентацій у PowerPoint, вирішення аналітичних завдань, написання есе
ПРН 5. Вміти працювати з письмовими, речовими, етнографічними, усними, архівними та іншими	Методи: робота під час лекційних занять; робота у групах на семінарському занятті.	Контрольні заходи: вирішення аналітичних завдань, написання есе.

історичними джерелами		
ПРН 8 Брати участь у плануванні та виконанні наукових досліджень у сфері історії, презентувати результати досліджень, аргументувати висновки	Методи: робота під час лекційних занять; робота у групах на семінарському занятті.	Контрольні заходи: створення презентацій у PowerPoint, вирішення аналітичних завдань, написання есе.
ПРН 11. Здійснювати аналіз ситуацій з урахуванням історичного контексту та/або історичних передумов.	Методи: робота під час лекційних занять; робота у групах на семінарському занятті.	Контрольні заходи: тестові завдання, написання есе.
ПРН 17 Використовувати інформаційні й комунікаційні технології для вирішення складних спеціалізованих задач і проблем професійної діяльності	Методи: робота під час лекційних занять; робота у групах на семінарському занятті.	Контрольні заходи: створення презентацій у PowerPoint, вирішення аналітичних завдань.

3. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Вступ до курсу. Поняття політичних еліт.

Походження політичної еліти, її роль у суспільстві. Політична еліта, її структура й система відбору. Сучасні теорії еліт. Політична еліта в українській державницькій думці

XX – поч. XXI ст. Проблема еліт в творчості Миколи Міхновського. Погляди В'ячеслава Липинського. «Листи до братів-хліборобів». «Луччі люди» у вченні Дмитра Донцова. Політична еліта у творчості Степана Бандера та Ярослава Стецька. Погляди Михайла Грушевського на роль еліти у державотворенні. Сучасні погляди на роль і місце еліт у процесах державотворення.

Змістовий модуль 2. Формування політичної еліти в незалежній Україні.

Розпад СРСР. Формування політичної еліти в незалежній Україні. Формування багатопартійної системи. Адаптація радянської партноменклатури до нових умов. Партійно-політично система в Україні: ліві; праві; ліберальні, національні й інші демократи. Ключові гравці української політики 1990-2000-х рр. та їх оточення: Леонід Кравчук, Леонід Кучма, Петро Симоненко, Юлія Тимошенко, Олександр Мороз, Віктор Ющенко, Віктор Янукович.

Фінансово-промислові групи в Україні, їх вплив на політичну еліту. Клановість української політичної еліти. Основні фінансово-промислові групи в Україні: дніпропетровська, донецька, харківська та київська. Політичні еліти інших регіонів України.

Змістовий модуль 3. Радикальні опозиційні рухи в Україні.

Українські аргонавти з УНА-УНСО. Український соціал-націоналізм. Акція «Україна без Кучми» 2001 р. Роль еліт у зародженні відцентрових (сепаратистських) рухів. Дмитро Корчинський. Андрій Білецький та «азовський» рух. Молодіжний націоналістичний конгрес. Демократична сокира.

Змістовий модуль 4. Політична еліта й виклики модерних революцій.

Революція на граніті. Олесь Доній. В'ячеслав Кириленко. Віктор Рог. Олег Медуніца.

Помаранчева революція. Юлія Тимошенко. Олександр Зінченко. Петро Порошенко. Юрій Луценко. Олександр Турчинов. Юлія Тимошенко. Революція Гідності. Арсеній Яценюк. Віталій Кличко. Олег Тягнибок. Андрій Парубій. Дмитро Ярош. Росія як тіньовий організатор та учасник контрреволюційних процесів.

Змістовий модуль 5. Політичні еліти постреволуційної України.

Президентські та парламентські вибори 2014 р. Групи впливу у суспільно-політичному житті України. Українські політичні еліти й події «Русской весни». Президент Петро Порошенко та його оточення. Політична еліта нової генерації. Лідери політичних сил проросійського напрямку. Регіональні політичні еліти в умовах децентралізації. Розвиток партійної системи в Україні в 2014-2019 рр.

Змістовий модуль 6. Нова політична еліта України.

Обличчя нової політичної еліти України. Влада моно більшості. «Старі обличчя» нової політики. Реванш «Антимайдану». Політична лихоманка 2019-2022 рр. Регіональні політичні еліти та місцеві вибори 2020 р.

Політична еліта в умовах повномасштабного вторгнення. Українські еліти напередодні повномасштабного вторгнення. Повномасштабна війна: виклики для політичної еліти. Українські політики в обороні України. Доля «п'ятої колони». Опір та колабораціонізм представників політичної еліти. Нові обличчя української «воєнізованої» еліти. Війна як шанс на оновлення політичної еліти?

4. Структура навчальної дисципліни

Вид заняття / роботи	Назва теми	Кількість годин		Згідно з розкладом
		о/д.ф.	з.ф.	
1	2	3	4	5
Лекція 1	Вступ до курсу. Поняття політичних еліт.	2		щотижня
Практичне заняття 1	Суспільно-політичні процеси напередодні розпаду СРСР.	2		щотижня
Лекція 2	Розпад СРСР. Суспільно-політичні процеси напередодні формування незалежної Української держави.	2	2	щотижня
Практичне заняття 2-3	Суть, специфіка і тенденції політичного життя України в 1991-1994 рр.	4	2	щотижня
Лекція 3	Політичне життя в Україні у 1991-1994 рр.	2		щотижня
Практичне заняття 4	Радикалізація опозиційних рухів доби пізнього «кучмізму».	2		щотижня
Лекція 4	Політичні процеси в Україні в 1995-1999 рр.	2		щотижня
Практичне заняття 5	«Помаранчева» революція.	2		щотижня
Лекція 5	Політична криза в Україні 2000-2004 рр.	2	2	щотижня

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Силабус навчальної дисципліни
Політична еліта перед викликами сучасності

Практичне заняття 6	Формування нової політичної мапи України.	2		щотижня
Лекція 6	«Помаранчева революція» – мирний громадянський протест.	2		щотижня
Практичне заняття 7	Запоріжжя постреволуціне	2		щотижня
Лекція 7	Політичний розвиток України в 2005-2010 рр.	2		щотижня
Практичне заняття 8-9	Боротьба за українську Україну.	4	2	щотижня
Лекція 8	Авторитарний переворот 2010-2013 рр.	2	2	щотижня
Практичне заняття 10-11	Візуалізація постреволуційної України. Семінар	4	2	щотижня
Лекція 9	Революція Гідності. «Російська весна» й намагання дестабілізувати постреволуційну Україну.	2		щотижня
Лекція 10	Вибори президента 2019 р. Формування нової вертикалі влади.	2		щотижня
Лекція 11	Обличчя нової української еліти.	2		щотижня
Самостійна робота	Есе з роздумами на тему проросійськості/проукраїнськості жителів Запорізької області, трансформації поглядів на актуальні проблеми сучасного суспільно-політичного життя	76	108	

5. Види і зміст контрольних заходів

Вид заняття/ роботи	Вид контрольного заходу	Зміст контрольного заходу*	Критерії оцінювання та термін виконання*	Усього балів
1	2	3	4	5
Поточний контроль				
Практичне заняття №1	комплексні: порівняльний аналіз, ситуаційна задача тощо	<i>Розміщено в СЕЗН ЗНУ</i>	<i>Розміщено в СЕЗН ЗНУ</i>	5
Практичне заняття № 2	Комплексні: дискусія, практична робота	<i>Розміщено в СЕЗН ЗНУ</i>	<i>Розміщено в СЕЗН ЗНУ</i>	5
Практичне заняття № 3	Практичне застосування навичок	<i>Розміщено в СЕЗН ЗНУ</i>	<i>Розміщено в СЕЗН ЗНУ</i>	5
Практичне заняття №4	Практичне застосування навичок	<i>Розміщено в СЕЗН ЗНУ</i>	<i>Розміщено в СЕЗН ЗНУ</i>	5
Практичне	Комплексні:	<i>Розміщено в СЕЗН ЗНУ</i>	<i>Розміщено в</i>	5

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Силабус навчальної дисципліни
Політична еліта перед викликами сучасності

заняття №5	дискусія, практична робота		СЕЗН ЗНУ	
Практичне заняття №6	Комплексні: дискусія, практична робота	Розміщено в СЕЗН ЗНУ	Розміщено в СЕЗН ЗНУ	5
Практичне заняття №7	Проблемна задача	Розміщено в СЕЗН ЗНУ	Розміщено в СЕЗН ЗНУ	5
Практичне заняття № 8	Комплексні: дискусія, практична робота	Розміщено в СЕЗН ЗНУ	Розміщено в СЕЗН ЗНУ	5
Практичне заняття №9	Практичне застосування навичок	Розміщено в СЕЗН ЗНУ	Розміщено в СЕЗН ЗНУ	5
Практичне заняття №10	Комплексні: дискусія, практична робота	Розміщено в СЕЗН ЗНУ	Розміщено в СЕЗН ЗНУ	5
Практичне заняття №11	Практичне застосування навичок	Розміщено в СЕЗН ЗНУ	Розміщено в СЕЗН ЗНУ	5
Самостійна робота	Есе	Розміщено в СЕЗН ЗНУ	Розміщено в СЕЗН ЗНУ	5
Усього за поточний контроль				60
Підсумковий контроль				
Залік	Підсумкове тестування	Розміщено в СЕЗН ЗНУ	Розміщено в СЕЗН ЗНУ	20
	Скласти політичний портрет одного з представників політичної еліти часів незалежної України	Розміщено в СЕЗН ЗНУ	Розміщено в СЕЗН ЗНУ	20
Усього за підсумковий контроль				40

Шкала оцінювання ЗНУ: національна та ECTS

За шкалою ECTS	За шкалою університету	За національною шкалою	
		Екзамен	Залік
A	90 – 100 (відмінно)	5 (відмінно)	Зараховано
B	85 – 89 (дуже добре)	4 (добре)	
C	75 – 84 (добре)		
D	70 – 74 (задовільно)	3 (задовільно)	
E	60 – 69 (достатньо)		
FX	35 – 59 (незадовільно – з можливістю повторного складання)	2 (незадовільно)	Не зараховано
F	1 – 34 (незадовільно – з обов’язковим повторним курсом)		

6. Основні навчальні ресурси

Рекомендована література

1. Нариси новітньої історії України, 1991-2021 ; зб. ст. / ред. М. Мінаков, Г. Касьянов та М. Роджанські. Київ: Laurus, 2021. 344 с.
2. Зміни політичних режимів і перспективи зміцнення демократії в Україні : монографія / авт. кол. : Г.І. Зеленько (керівник, наук. ред.), Т.А. Бевз, С.Г. Брехаря, М.С. Кармазіна, В.О. Ковалевський, О.Ю. Кондратенко, Н.В. Кононенко, Т.М. Ляшенко, О.М. Майборода, Ю.Ж. Шайгородський. Київ: ІПіЕнД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2021. 416 с.
3. Політичний процес у незалежній Україні : підсумки і проблеми. Київ: Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2021. 704 с.
4. Рябчук М. Лексикон націоналіста та інші есеї. Львів: Видавництво Старого Лева, 2021. 216 с.

Інформаційні ресурси

5. Historians. URL: <http://www.historians.in.ua/index.php/en/>
6. Верховна Рада України. URL: <http://portal.rada.gov.ua>
7. Діаспоріана : електронна бібліотека. URL: <https://diasporiana.org.ua/>
8. Електронна бібліотека Інституту історії України НАН України. URL: <http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe>
9. Інститут Політики. URL: <https://polityka.in.ua/>
10. Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф.Кураса НАН України. URL: <https://ipiend.gov.ua/>
11. Історична правда. URL: <http://www.istpravda.com.ua/>
12. Права людини в Україні : Інформаційний портал Харківської правозахисної групи. URL: <http://khpgr.org/index.php>
13. Президент України. URL: <https://www.president.gov.ua>
14. Українська правда. URL: <https://www.pravda.com.ua>
15. Український інститут національної пам'яті. URL: <https://uinp.gov.ua/>
16. Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua>
17. Центральна виборча комісія. URL: <https://cvk.gov.ua>

Відвідування занять. Регуляція пропусків.

Відвідування усіх занять є обов'язковим. Студенти, які за певних обставин не можуть відвідувати практичні заняття регулярно, мусять впродовж тижня узгодити із викладачем графік індивідуального відпрацювання пропущених занять. Окремі пропущені завдання мають бути відпрацьовані на найближчій консультації впродовж тижня після пропуску. Відпрацювання теоретичної частини занять здійснюється усно у формі співбесіди за питаннями, визначеними планом заняття. Практична частина заняття відпрацьовується письмово шляхом виконання завдання практичного заняття.

Студенти, які станом на початок екзаменаційної сесії мають понад 70% невідпрацьованих пропущених занять, до відпрацювання не допускаються.

Політика академічної доброчесності

Перевірка на академічну доброчесність буде здійснюватися програмним забезпеченням, наданим ЗНУ. У разі виявлення академічного плагіату студент зобов'язаний написати доповідну записку на ім'я завідувача кафедри з поясненням причин вчинення такого проступку; робота студента повертається на повторне виконання; студент направляється на курс з академічної доброчесності.

Відповідно до чинних правових норм, плагіатом вважатиметься: копіювання чужої наукової роботи чи декількох робіт та оприлюднення результату під своїм іменем; створення суміші власного та запозиченого тексту без належного цитування джерел; рерайт (перефразування чужої праці без згадування оригінального автора). Будь-яка ідея, думка чи речення, ілюстрація чи фото, яке ви запозичуєте, має супроводжуватися посиланням на першоджерело за ДСТУ 8302:2015.

Використання комп'ютерів/телефонів на занятті

Використання мобільних телефонів, планшетів та інших гаджетів під час практичних занять дозволяється виключно з навчальною метою (для виконання завдань практичного заняття, уточнення певних даних, перевірки правопису, отримання довідкової інформації тощо). Будь ласка, не забувайте активувати режим «без звуку» до початку заняття. Під час виконання заходів контролю (термінологічних диктантів, контрольних робіт, іспитів) використання гаджетів заборонено. У разі порушення цієї заборони роботу буде анульовано без права перескладання.

Комунікація

Базовою платформою для комунікації викладача зі студентами є Moodle.

Якщо за технічних причин доступ до Moodle є неможливим, або ваше питання потребує термінового розгляду, направте електронного листа з позначкою «Важливо» на адресу petrowa_katerina@ukr.net. У листі обов'язково вкажіть ваше прізвище та ім'я, курс та шифр академічної групи

Визнання результатів неформальної/інформальної освіти

Процедура забезпечення якості визнання результатів неформального та інформального навчання є складовою системи внутрішнього забезпечення якості освіти ЗНУ. Правила зарахування результатів навчання які за тематикою, обсягом вивчення та змістом відповідають як навчальній дисципліні в цілому, так і її окремому розділу, темі (темам) визначені у Положенні ЗНУ Про порядок визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та / або інформальної освіти (<https://surl.li/gachqj>).

ГРАФІК ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ НА 2025-2026 н.р. доступний за адресою:
https://sites.znu.edu.ua/navchalnyj_viddil/1635.ukr.html.

НАВЧАННЯ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ. Перевірка набутих студентами знань, навичок та вмінь є невід'ємною складовою системи забезпечення якості освіти і проводиться відповідно до Положення про організацію та методику проведення поточного та підсумкового семестрового контролю навчання студентів ЗНУ <https://lnk.ua/gk4x2wkVy>.

ПОВТОРНЕ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІН. Наявність академічної заборгованості до 6 навчальних дисциплін (у тому числі проходження практики чи виконання курсової роботи) за результатами однієї екзаменаційної сесії є підставою для надання студенту права на повторне вивчення зазначених навчальних дисциплін. Процедура повторного вивчення визначається [Положенням про порядок повторного вивчення навчальних дисциплін та повторного навчання у ЗНУ](https://lnk.ua/9MVwgEpVz): <https://lnk.ua/9MVwgEpVz>.

ВИРІШЕННЯ КОНФЛІКТІВ. Порядок і процедури врегулювання конфліктів, пов'язаних із корупційними діями, зіткненням інтересів, різними формами дискримінації, сексуальними домаганнями, міжособистісними стосунками та іншими ситуаціями, що можуть виникнути під час навчання, регламентуються Положенням про порядок і процедури вирішення конфліктних ситуацій у ЗНУ: <https://lnk.ua/EYNg6GpVZ>.

Конфліктні ситуації, що виникають у сфері стипендіального забезпечення здобувачів вищої освіти, вирішуються стипендіальними комісіями факультетів, коледжів та університету в межах їх повноважень, відповідно до: Положення про порядок призначення і виплати академічних стипендій у ЗНУ: <https://lnk.ua/QRVdWGwe3>; Положення про призначення та виплату соціальних стипендій у ЗНУ: <https://lnk.ua/3R4avGqeJ>.

ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА. Телефон довіри практичного психолога **Марті Ірини Вадимівни** (061) 228-15-84, (099) 253-78-73 (щоденно з 9 до 21).

УПОВНОВАЖЕНА ОСОБА З ПИТАНЬ ЗАПОБІГАННЯ ТА ВИЯВЛЕННЯ КОРУПЦІЇ
Запорізького національного університету: **Банах Віктор Аркадійович**
Електронна адреса: v_banakh@znu.edu.ua
Гаряча лінія: тел. (061) 227-12-76, факс 227-12-88

РІВНІ МОЖЛИВОСТІ ТА ІНКЛЮЗИВНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ. Центральні входи усіх навчальних корпусів ЗНУ обладнані пандусами для забезпечення доступу осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення. Допомога для здійснення входу у разі потреби надається черговими охоронцями навчальних корпусів. Спеціалізована допомога: (061) 228-75-11 (начальник охорони). Порядок супроводу (надання допомоги) осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення у ЗНУ: <https://lnk.ua/5pVJr17VP>.

РЕСУРСИ ДЛЯ НАВЧАННЯ

Наукова бібліотека: <https://library.znu.edu.ua/>. Графік роботи абонементів: понеділок-п'ятниця з 08.00 до 16.00; вихідні дні: субота і неділя.

Система ЕЛЕКТРОННОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАННЯ ЗАПОРІЗЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ (СЕЗН ЗНУ): <https://moodle.znu.edu.ua/>.

Посилання для відновлення паролю: <https://moodle.znu.edu.ua/mod/page/view.php?id=133015>.

Центр інтенсивного вивчення іноземних мов: <https://sites.znu.edu.ua/child-advance/>.